

Kulatý stůl pod záštitou paní senátorky Dagmar Terelmešové:

Transformace sociálních služeb v kontextu sociálního rozvoje regionu

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

19. června 2012

**Restaurace Sparta
Na šachtě 59
SULKOV**

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

Rozvoj sociálních služeb v Plzeňském kraji

Rozvoj sociálních služeb, které jsou poskytovány v přirozeném prostředí a podporují sociální začleňování osob ohrožených sociálním vyloučením, je jednou ze základních charakteristik fungování sociálních služeb.

V rámci Plzeňského kraje působí řada poskytovatelů pobytových sociálních služeb pro osoby s postižením, Plzeňský kraj je však největším poskytovatelem na svém území. Zřizuje dvanáct příspěvkových organizací, které poskytují pobytové sociální služby. Z toho je šest organizací, které poskytují sociální službu domov pro osoby se zdravotním postižením s celkovou kapacitou 804 lůžek pro děti, mládež a dospělé (jedna organizace zároveň poskytuje službu chráněné bydlení s kapacitou 40 lůžek), jeden domov se zvláštním režimem s kapacitou 160 lůžek pro dospělé a šest domovů pro seniory s celkovou kapacitou 1018 lůžek.

Ve svém Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb si Plzeňský kraj definoval priority a možnosti rozvoje sociálních služeb. V návrhu strategie zajištění služeb sociální péče vychází z národních koncepcí kladoucích důraz na transformaci pobytových zařízení a podporu ambulantních a terénních služeb. Priority a platnost tohoto dokumentu upravují a zpřesňují dva dodatky, které Plzeňský kraj přijal s účinností od 1. září 2009 a 1. ledna 2011.

V souladu s 1. dodatkem ke Střednědobému plánu rozvoje sociálních služeb zapojil Plzeňský kraj jedno ze svých pobytových zařízení Domov pro osoby se zdravotním postižením Stod, p.o. do projektu Podpora transformace sociálních služeb realizovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Cílem transformace je změna v poskytování sociálních služeb. Lidé s postižením jsou začleněni do běžné společnosti, sociální služby poskytované dříve ve velkých ústavech jsou nahrazeny službami komunitními. Plzeňský kraj realizuje projekt Transformace DOZP Stod – I. etapa, jehož cílem je přeměna Domova pro osoby se zdravotním postižením Stod na zařízení, které se zaměří na poskytování sociálních služeb v běžném prostředí. V rámci I. etapy transformace DOZP Stod se během příštích 3 let 68 lidí s postižením přestěhuje do nových domácností, které budou vybudovány v několika lokalitách v blízkosti města Stod a kde jim budou poskytovány služby na základě jejich individuálních potřeb.

Druhý projekt, který Plzeňský kraj v současné době realizuje a je zaměřený na rozvoj sociálních služeb v kraji, je projekt Podpora sociálních služeb v Plzeňském kraji. Cílem tohoto projektu je sociální začleňování sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením. V rámci jeho realizace dochází k podpoře stávajících sociálních služeb sociální prevence i vzniku služeb nových. Zaměření podpory odráží závěry regionálních plánů sociálních služeb, vychází i ze závěrů krajského plánování sociálních služeb a zpracovaných analytických podkladů popisujících potřebnost sociálních služeb na území Plzeňského kraje.

Vytvoření sítě kvalitních a dostupných sociálních služeb, které jsou poskytovány v přirozeném prostředí a podporují

sociální začleňování osob ohrožených sociálním vyloučením, je jednou z priorit Plzeňského kraje v oblasti poskytování sociálních služeb.

Více informací naleznete na webu: www.plzensky-kraj.cz

Kontaktní osoba za Plzeňský kraj:

Mgr. Michaela Vocetková
KÚPK, referent na úseku sociálních služeb
Telefon: 377 195 162
E-mail: michaela.vocetkova@plzensky-kraj.cz

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v kraji:

Mgr. Karla Burdová
regionální pracovnice NC pro Plzeňský kraj
Telefon: 739 548 465
E-mail: karla.burdova@trass.cz

MIKROREGION RADBUZA

Obce patří mezi jedny z nejdůležitějších aktérů v celém procesu transformace sociálních služeb. Plánování a následný rozvoj služeb obce, ať už sociálních nebo jiných veřejných služeb je nezbytným předpokladem pro úspěšnou realizaci samotné transformace. Návrat lidí s postižením do jejich přirozeného prostředí a využití běžně dostupných místních zdrojů je jedním z cílů celého transformačního procesu. A naopak. Pokud na území obce vznikají nové domácnosti pro osoby s postižením, zajistí si tím obec doplnění sítě sociálních služeb o služby chybějící a jejich následný rozvoj. Sociální služby poskytované v těchto domácnostech (např. chráněné bydlení) mohou fungovat jako síť služeb pro občany s postižením i z místní komunity.

Většina obcí, které jsou zapojeny do transformace DOZP Stod, jsou také členy Mikroregionu Radbuza. Tento svazek obcí vznikl z důvodu společného postupu při řešení otázek vznikajících v daných obcích. Také téma rozvoje v sociální oblasti je předmětem propojení a spolupráce mezi jednotlivými obcemi. Obce společně plánují, realizují projekty, koordinují některé své aktivity tak, aby docházelo k rozvoji celého mikroregionu.

Více na www.mikroregion-radbuza.cz

Domov pro osoby se zdravotním postižením Stod

Domov pro osoby se zdravotním postižením Stod (dále jen DOZP Stod) je příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je Plzeňský kraj.

DOZP Stod poskytuje pobytové sociální služby lidem s mentálním a kombinovaným postižením, a to formou chráněného bydlení, domova pro osoby se zdravotním postižením, ambulantní sociální služby, odborné sociální poradenství a sociálně aktivizační činnosti pro osoby se zdravotním postižením a seniory.

Areál DOZP Stod sestává z pěti budov, ve kterých se nachází sedm pobytových oddělení. V budovách se kromě ubytovacích kapacit nacházejí výtvarné ateliéry a dílny pro pracovní rehabilitaci, tělocvična a místnosti pro fyzioterapii. Pro rekreaci a odlehčovací pobyty je využíván rekreační objekt, bývalý zámek v Březí na Šumavě.

V současné době je DOZP Stod zařazen do projektu Podpora transformace sociálních služeb, který je realizován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Vizi celého transformačního procesu si DOZP Stod stanovil v transformačním plánu, který byl schválen Zastupitelstvem Plzeňského kraje na jaře roku 2010. V současné době se již realizuje projekt podpořený z Integrovaného operačního programu s názvem Transformace DOZP Stod – I. etapa, probíhají intenzivní přípravy projektu do II. etapy transformace.

Celý proces transformace je zaměřen na změnu spočívající v tom, že sociální služby poskytované doposud v jednom centralizovaném zařízení budou poskytovány v nově vybudovaných domácnostech a chráněných bytech a lidé se zdravotním postižením budou využívat síť sociálních i jiných služeb v běžné komunitě.

Nově vzniklé domácnosti budou maximálně šestičlenné. Tím bude zajištěno, že poskytovaná podpora a péče bude efektivnější, asistence personálu bude moci více a lépe reflektovat individuální potřeby lidí s postižením. To je také jedním z hlavních cílů procesu transformace. Dalším neméně důležitým cílem je vytvoření nových sousedských vztahů, které jsou předpokladem pro zapojení lidí s postižením do místní komunity.

V dubnu 2011 bylo slavnostně otevřeno Sociálně terapeutické centrum DOZP Stod. Jeho vytvoření navázalo na proces transformace a deinstitucionalizace, jenž se zabývá změnou systému poskytování sociální péče, resp. přechodem směrem k poskytování sociálních služeb zaměřeným na individuální podporu života člověka v přirozeném prostředí. Byl vybudován objekt chráněného bydlení (pro 18 lidí se zdravotním postižením), sociálně terapeutické dílny (pekárny) a prodejny. V souvislosti s projektem vzniklo 20 nových pracovních míst, z toho 12 pro osoby s postižením. Chráněné bydlení je koncipováno tak, že umožňuje i párové soužití. Sociálně terapeutická dílna v podobě pekárny byla žádanou chybějící službou, která vhodně doplnila současnou vybavenost města Stod.

Veškeré aktivity v DOZP Stod směřují k naplnění poslání organizace: „Chceš život podle svých představ? Naučíme Tě zařídit si ho tak!“

Více informací naleznete na webu: www.dozpstod.eu

Mgr. Radomír Bednář

ředitel DOZP Stod

Telefon: 377 183 339

E-mail: radomir.bednar@dozpstod.eu

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Mgr. Eva Heisová

Telefon: 739 548 470

E-mail: eva.heisova@trass.cz

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež Zbůch

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež Zbůch je dalším zařízením na území Plzeňského kraje, které poskytuje pobytové sociální služby pro lidi se zdravotním postižením. Zařízení je zapojeno do měkkého projektu Podpora transformace sociálních služeb, který je zaměřen především na vzdělávací aktivity, metodickou podporu, spolupráci na tvorbě analýz. Zařízení je přímo řízeno Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR.

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Mgr. Marie Čechurová

Telefon: 739 548 472

E-mail: marie.cechurova@trass.cz

Role obcí v transformaci sociálních služeb

Proč a jak mohou/by měly být obce nápomocny procesu transformace sociálních služeb?

Obce jsou základními subjekty veřejné správy a jejich klíčovou úlohou je zajišťování veřejných statků, které souvisejí s kvalitou života, se soudržností společnosti, s tvorbou lidského kapitálu a se správou infrastruktury. Základní snahou obce je zajištění soudržnosti komunity – zajištění příznivého klimatu ve společenství lidí, které obec spravuje. K tomuto cíli jí slouží různé veřejné služby, hrazené z peněz daňových poplatníků. Mezi klíčové veřejné služby patří služby sociální, které představují základní nástroj pro pomoc osobám, jež nejsou s to přežívat v komunitě bez cizí pomoci.

Sociální služby však nejsou jedinou možností, jak napomáhat začlenění osob se specifickými potřebami do komunity. Dalším nástrojem jsou tzv. služby komunitní, tedy služby, které podporují život člověka v komunitě. Jedná se například o bydlení, donášku obědů, poradenství či veřejné kulturní aktivity.

Představitelé obce by si vždy měli položit otázku, jaké potřeby mají lidé, kteří mohou žít v komunitě pouze s podporou. Jaké služby jsou pro ně vhodné a kdo jejich poskytování zajistí. Monitoring, koordinace, iniciace, popř. zajišťování komunitních služeb je tedy základním úkolem obcí v pomoci osobám s postižením. Další úlohou je také podpora těchto osob směrem k veřejnosti.

Jaké jsou nejčastější potřeby lidí s postižením?

Lidé s postižením potřebují pomoci zejména s bydlením, chráněné či podporované bydlení je jednou z nejpožadovanějších aktivit. Druhou potřebou je zaměstnání. Například lidem s mentálním postižením mohou obce nabízet různé typy aktivit, které jsou v rámci obce reálné – od skartování písemností až po práci při údržbě zeleně či při úklidu. Obec by měla nabízet i pomoc se zapojením do kulturních počinů – rozsvícení vánočního stromu, pálení čarodějnic, hasičský bál, oslavy dne dětí – zde všude se lidé s postižením mohou zapojit, setkávat se s ostatními obyvateli, navazovat kontakty, být součástí širší komunity.

Lidé s tělesným postižením často potřebují bezbariérové veřejné prostory, zde je role obce klíčová. Bezbariérové sjezdy u chodníků, mobilní výtahy na poštách a úřadech, bezbariérové toalety ve veřejných objektech, bankomaty umístěné v nižších polohách pro osoby na vozíku, to vše jsou nezbytné prvky bezbariérového města.

Jaká jsou základní rizika, která obce musí podstoupit?

Jedním z největších problémů, které před obcemi stojí, je zajištění veřejného opatrovnictví, které není ani finančně ani metodicky správně pokryto. Zde se Svaz měst a obcí snaží o vyvolání součinnosti patřičných ministerstev.

Rizikem, které musí obce zvažovat, je i přijetí osob s postižením komunitou, tedy obyvateli obce. Strach ze soužití s „jinými“ lidmi by měla obec s občany umět vykomunikovat. Při správném zajištění podpory, je riziko v soužití zcela zanedbatelné. Obce by proto měly spolupracovat s odborníky a neziskovými organizacemi, které mají se službami pro osoby s postižením specifické zkušenosti. Národní centrum podpory transformace sociálních služeb vytváří v současné době metodické postupy, které obcím pomohou zorientovat se v problematice. Obce by měly vybavit své občany dostatkem informací a příklady z praxe, které obavy ze soužití vyvrátí.

Hlavní hrozbou je pro však obce finanční náročnost. Organizace zapojené do projektu „Podpora transformace sociálních služeb“ realizovaného Ministerstvem práce sociálních věcí jsou příspěvkovými organizacemi kraje, tj. obce s jejich transformací přímé náklady nemají. Obecně ale samozřejmě platí, že pokud obec chce sama zřizovat komunitní služby, tak s tím spojené náklady má. Obce musí dobře zvažovat, které komunitní služby si mohou dovolit zajišťovat. Obec by měla hledat zdroje nejen u sebe, ale mapovat i nabídku v programech financovaných ze strukturálních fondů či dotačních či grantových programů. Základní podmínkou je připravenost obce a představa o tom, jak nejlépe naplnit potřeby lidí s postižením. Využití komunitního plánu je dobrou cestou k předložení rozvojového projektu. V oblasti financování však obec musí často zvažovat své politické priority. Je důležitější podpora mladých rodin nebo podpora osob s postižením? Zde je namístě apelovat na hodnoty, které s sebou integrace přináší.

Jaké přínosy má integrace lidí s postižením pro obce?

Obce, které usilují o integraci, pomáhají občanům zvyšovat míru sociálního kapitálu v obci. Tento nehmotný statek působí preventivně proti sociálnímu vyloučení, což přispívá k sociální soudržnosti obce. Zajištění veřejných služeb pro osoby s postižením může také zvyšovat zaměstnanost v obci. Základní hodnotou je pak umožnění běžného života osobám, které mají specifické potřeby a bez pomoci by musely žít v ústavním zařízení, které nezajistí naplnění individuálních potřeb a možnosti individuálního rozhodování.

Obec je nejpřirozenějším pomocníkem lidí s postižením. Je prostředníkem mezi osobou s postižením, poskytovatelem sociální služby a komunitou. Je přirozeným koordinátorem veřejných služeb. Pomoc obyvatelům s postižením v jejich sociálním začlenění je pro většinu obcí samozřejmá, byť pro mnohé starosty představuje zcela novou výzvu. V roli veřejného pomocníka však obce nesmí zůstat osamoceny. Obce jsou jedním z článků veřejné správy a je přirozené, že chtějí být součástí širšího integračního systému tvořeného také státem a krajskou samosprávou. Jen takovéto rozložení veřejné zodpovědnosti může vést k efektivní transformaci pobytových sociálních služeb, resp. k rušení sociálních ústavů.

Ing. Radka Soukupová

předsedkyně Sociální komise Svazu měst a obcí ČR

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlášily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

